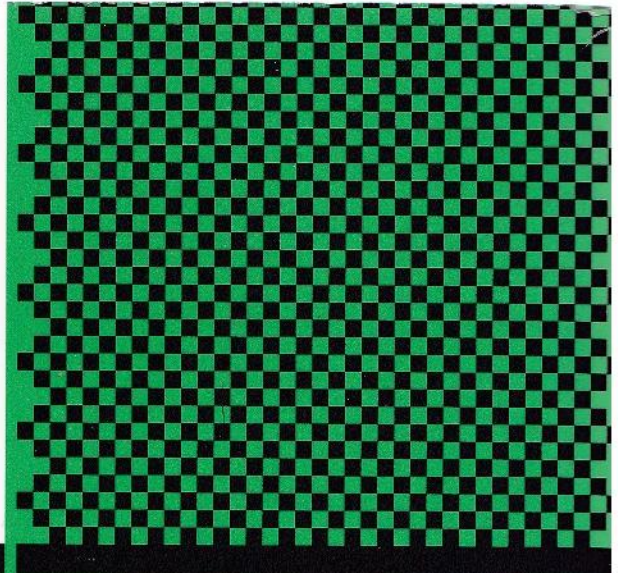

تحلیل یک رفتار موسیقایی
از منظر
اتنوموزیکولوژی

کیوان آقامحسینی

آوانزده قرن در آینه

آوازه‌های فوتبال در ایران (تحلیل یک رفتار موسیقایی از منظر اتنوموزیکولوژی)

تألیف: کیوان آقامحسنى (عضو هیئت علمی گروه موسیقی / اتنوموزیکولوژی دانشگاه گیلان)

ویرایش: سحر چیدری
نمونه خوانی: آسیه حسن‌زاده

مدیریت هنری و طراحی گرافیک: استودیو ملی (امید نعم‌الحبيب، مهسا قلی‌نژاد)

مدیر فنی: شروین مفیدی
نت‌نگاری: سعید ابراهیمی
صفحه‌آرایی کتاب: دفتر انتشارات پارت، سونا خرامان

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول
سال چاپ: پاییز ۱۴۰۱

نوع کاغذ: بالکی ۶۰ گرمی هلمون سوئدی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۶۴-۱۶-۷

کلیه‌ی حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات پارت است.

تهران، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان فخر رازی، پلاک ۸۷
تلفن: ۶۶۴۸۵۰۱۳ - ۶۶۴۰۵۶۲۷

«نمونه‌های شنیداری به صورت آنلاین در وبسایت انتشارات پارت در دسترس است.»
www.partpublication.com

 @partpublication

فهرست

مقدمه.....	۱۵
۱) آوازهای فوتبال به عنوان یک رفتار موسیقایی.....	۲۳
۲) مروری بر تاریخ شکل گیری آوازهای فوتبال در دنیا.....	۳۵
۳) آوازهای فوتبال از منظر مردم شناسی و موسیقی شناسی.....	۵۳
فوتبال به مثابه ی آئین.....	۶۴
آوازهای هواداری به مثابه ی آوازهای آئینی.....	۷۰
روند موسیقایی شکل گیری آوازهای هواداری در ورزشگاه.....	۷۵
تمرین به مثابه ی محور شکل گیری یک جماعت انسانی.....	۸۵
تمرین در حین اجرا به عنوان یک تجربه ی فراگیر.....	۸۵
تمرین با اجرا.....	۸۶
۴) آوازهای هواداری در فوتبال ایران.....	۸۹
رفتارهای صوتی-موسیقایی هواداران در دهه های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰.....	۹۶
شعارهایی کوتاه براساس اشعار عامیانه.....	۱۰۰
شعارهایی براساس نوحه های مذهبی.....	۱۳۷
شعارهایی براساس ترانه های مردم پسند روز.....	۱۴۲
شعارهایی براساس گونه ی تصنیف.....	۱۵۴
تقسیم نقش ها روی سکوها و ظهور پدیده ی «بوقچی».....	۱۶۶

۱۹۹.....	۵) موسیقی، فوتبال و هویت.....
۲۰۲.....	موسیقی و هویت.....
۲۱۵.....	فوتبال و هویت.....
۲۲۳.....	هویت و رفتارهای صوتی-موسیقایی هواداران فوتبال در دهه‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۷۰.....
۲۲۴.....	هویت از طریق تحقیر.....
۲۴۰.....	هویت از طریق شراکت کوتاه‌مدت.....
۲۴۶.....	هویت از طریق شراکت فراگیر.....
۲۵۰.....	هویت از طریق جهانی‌شدن.....
۲۶۵.....	۶) یافته‌های میدانی در جریان لیگ برتر فوتبال ایران.....
۲۷۰.....	از لیدر مرکزی تا بوقچی پیرامونی.....
۲۹۰.....	گونه‌شناسی رفتارهای صوتی-موسیقایی هواداران استقلال و پرسپولیس.....
۲۹۱.....	مطالعه‌ی موردی: تحلیل رفتارهای صوتی-موسیقایی در جایگاه ۸.....
۳۱۸.....	تحلیل کمی-موسیقایی شعارهای هواداران استقلال و پرسپولیس.....
۳۲۵.....	تحلیل کیفی-موسیقایی شعارهای هواداران استقلال و پرسپولیس.....
۳۳۳.....	جمع بندی.....
۳۴۱.....	فهرست تصاویر، نمودارها و جدول‌ها.....
۳۴۷.....	منابع.....
۳۵۹.....	نمایه.....

شکل‌گیری آنچه امروز به عنوان آوازهای فوتبال می‌شناسیم به دهه‌ی
میلادی بازمی‌گردد اما ریشه‌های این پدیده را باید در دهه‌های قبل
 جست‌وجو کرد، گرچه شکل آن با آنچه امروز به عنوان آوازهای هواداران
 فوتبال می‌شناسیم، تفاوت‌هایی پیدا کرده است. در بسیاری از منابع،
 انگلستان به عنوان مهد شکل‌گیری پدیده‌ی آوازهای هواداران فوتبال ذکر
 شده است اما نگاه دقیق‌تر نشان می‌دهد که این موضوع به این قطعیت
 نیست و نباید از سهم آمریکای جنوبی در این میان غافل شد. گرچه در
 نقش انگلستان هم در گسترش این پدیده غیرقابل انکار است.
 یکی از ریشه‌های تاریخی خواندن آواز و ترانه در ورزشگاه‌های فوتبال، به
 خواندن هواداران در انگلستان در ورزشگاه ویمبلی لندن قبل از آغاز

آوازهای فوتبال در ایران

مسابقه‌ی فینال بازمی‌گردد. آواز خوانده‌شده در این موقعیت یک آواز مذهبی به نام *با من بمان*^۱ بود. پیشینه‌ی خواندن این آواز در مسابقه‌ی فینال به عصر ویکتوریا در قرن نوزدهم در انگلستان بازمی‌گردد. در این دوران مرسوم بود که تماشاگران قبل از آغاز رقابت‌های ورزشی، آواز بخوانند (Morris, 1981: 304). آوازخواندنی که بعضاً با ارکستر نیز همراهی می‌شد و فردی نیز در نقش رهبر ارکستر این رویداد را به‌لحاظ موسیقایی رهبری می‌کرد. این رخداد که به‌شکل کاملاً رسمی برگزار می‌شد، جای خود را در سال‌های میانی قرن بیستم، به آوازخواندنی داد که مانند قبل، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی شده نبود. ترانه‌ی مذهبی *با من بمان* در سال ۱۸۴۷ توسط کشیشی به نام هنری فرانسیس لایت^۲ سروده شد. این ترانه که غالباً براساس ملودی آهنگساز انگلیسی، ویلیام هنری مونک^۳، اجرا می‌شود به تدریج مورد اقبال واقع شد و در مراسم مختلف مذهبی، نظامی و حتی ورزشی مورد استفاده قرار گرفت. در سال ۱۹۲۷ در فینال جام حذفی انگلستان که بین تیم‌های آرسنال و کاردیف انجام شد، دقایقی قبل از شروع مسابقه، بخش‌هایی از این ترانه‌ی مذهبی توسط هواداران اجرا شد. موضوعی که در سال‌های بعد نیز ادامه پیدا کرد. از سال ۱۹۲۹ در فینال مسابقات راگبی نیز این ترانه توسط هواداران، قبل از آغاز مسابقه خوانده می‌شد (Baker, 1995). بعد از جنگ جهانی دوم، آوازهای هواداران فوتبال ابعاد تازه‌ای به خود گرفت. در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ میلادی، به‌واسطه‌ی

Abide with me
Henry Francis Lyte
William Henry Monk

مروری بر تاریخ شکل‌گیری آوازهای فوتبال در دنیا

تنگری این قطعه بدین صورت است (Ibid. 67):

A don de ira _____ de luz in fa ti ga _____
 das, la go lon dri na que de aqui se va _____
 a. na cio en el tiem po que hal lará ex tra vi a _____
 da. bus can do abri go y no lo en com _____
 jun to a mi re da. en ton ces ha rá su _____
 do en don de pue da. La e sta cio n pa sar _____
 — tam bien yo e sto y en la re gion per _____
 da. Ha cien do sal to y sin po der _____

بعد از آوازه‌های مذهبی در انگلستان و ترانه‌های فولکلور آمریکای لاتین، سومین منبع شکل‌گیری آوازه‌های فوتبال، موسیقی پاپ انگلستان در دهه‌ی ۱۹۶۰ میلادی است. تأثیرگذاری موسیقی پاپ انگلستان بر ترانه‌های هواداران، نقطه‌ی اوجی در گسترش پدیده‌ی آوازخوانی در ورزشگاه‌های فوتبال است. شاید به همین دلیل هم بسیاری انگلستان را مهد آوازه‌های فوتبال می‌دانند، ولی همان‌طور که اشاره شد همه‌ی واقعیت این نیست. بررسی موسیقی مردم‌پسند انگلستان در دهه‌ی ۱۹۶۰ میلادی، موضوعی حائز اهمیت در تاریخ موسیقی‌های مردم‌پسند در دنیاست. جریان‌های فکری-موسیقایی این دوران در انگلستان نقطه‌ی عطفی در تاریخ موسیقی مردم‌پسند بودند که منجر به شکل‌گیری ژانر خاصی در موسیقی مردم‌پسند شدند که از آن به‌عنوان موسیقی پاپ یاد می‌شود (Tagg, 2000: 19).

از مهم‌ترین نمایندگان این جریان جدید در موسیقی مردم‌پسند می‌توان به گروه‌هایی همچون بیتلز، سرچرز^۱ و گری^۲ اشاره کرد که اتفاقاً مرکز فعالیت تمامی آن‌ها در بندر لیورپول بود. از این ژانر جدید در موسیقی مردم‌پسند با عنوان مرسی بیت^۳ نام برده می‌شود. این اصطلاح نام نشریه‌ای بود در لیورپول، که توسط بیل هری^۴ در سال‌های ابتدایی دهه ۱۹۶۰ میلادی تأسیس شد. در این روزنامه، اطلاعات و اخبار گروه‌های

۱. Beatles

۲. The searchers

۳. Gerry

۴. Mersey Beat

۵. Bill Harry

آوازهای فوتبال در ایران اثری است که می‌تواند هم برای علاقه‌مندان به موسیقی و هم برای علاقه‌مندان به فوتبال جذاب باشد. این کتاب از معدود آثاری است که موسیقی را نه به عنوان یک اثر هنری، بلکه به عنوان یک رفتار انسانی در جامعه‌ی ایران مورد مطالعه قرار داده و به موسیقی به عنوان امری فرهنگی که انسان‌ها با هر سطح دانش موسیقایی به آن می‌پردازند، نگریسته است. در ضمن، این کتاب تاریخ فوتبال ایران در حدود نیم قرن اخیر را از منظر شعارهای روی سکوها مورد واکاوی قرار داده و مروری ست بر رفتارهای صوتی-موسیقایی هواداران فوتبال در ورزشگاه‌ها در پنجاه سال گذشته و شناخت روند تغییرات آن.

مجموعه‌ی
موسیقی
ایران

قیمت: ۱۴۰,۰۰۰ تومان

